

РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ВЕТЕРАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
(В МЕЖАХ ФОРУМУ З
ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ,
ВЕТЕРАНОК ТА ЧЛЕНІВ ЇХ
СІМЕЙ «РІВНЕНСЬКА
ЄДНІСТЬ»)

Рівне

27-28 лютого 2025

РІВНЕНСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

РІВНЕНСЬКА
ОБЛАСНА
ДЕРЖАВНА
АДМІНІСТРАЦІЯ

ПСИХОЛОГО-
ПРИРОДНИЧИЙ
ФАКУЛЬТЕТ
РДГУ

Соціально-психологічна реабілітація ветеранів. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, проведеної в межах Форуму з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх сімей «Рівненська єдність» 27-28 лютого 2025 року / Упорядники проф. Р. Павелків, проф. Н. Корчакова, проф. В. Безлюдна. Рівне, РДГУ, 132 с.

психічного здоров'я. Реалізація цієї стратегії перебуває у зоні відповідальності ЗМІ, співробітників медичної сфери, виконавчої влади, зокрема низки міністерств – охорони здоров'я й соціальної політики.

Список використаних джерел

1. Астахов В. М., Бацилева О. В., Пузь І. В. Психологічний супровід у репродуктивній медицині : монографія / Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г.С. Костюка. Київ, 2023. 125 с.

2. Волкова А., Свідерська О.І. Огляд основних показників психологічного благополуччя українців у зрізі пандемічних та воєнних викликів *Психологічні умови благополуччя персоналу організацій*: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції (19–21 жовтня 2023)/упорядник Терлецька Ю. М., канд. психол. наук, доцент кафедри теоретичної та практичної психології, Національний університет «Львівська політехніка», 2023. С.44-46

3. Мілютіна К.Л., Макарук, К. М. Психологічне благополуччя вагітних жінок під час війни. *Журнал сучасної психології*. 2022. №3 С.92-100.

4. Мітіна С.В., Мітіна О.Л. Психоемоційні стани вагітних жінок в ситуації невизначеності *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Психологія. 2023. Том 34 (73) № 3 С.54-59.

5. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / За ред.: Є. Головахи, С. Макеєва. НАН України. Інститут соціології. Київ: Інститут соціології, 2022. – 410 с.

Сяська Інна

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи
Рівненського державного гуманітарного університету (м. Рівне)*

СТРАТЕГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Війна в Україні стала серйозним викликом для суспільства, зокрема для ветеранів та членів їх сімей. Соціальна реабілітація ветеранів та їх родин є однією з найважливіших проблем в умовах сьогодення. Військові дії, в яких беруть участь наші співвітчизники, залишають глибокий слід не тільки на фізичному, але й на психологічному здоров'ї військовослужбовців. Повернення до мирного життя часто супроводжується труднощами адаптації, соціальної ізоляції та проблемами працевлаштування і житлом. Тому створення ефективної системи соціальної реабілітації є критично важливою проблемою й необхідною умовою для забезпечення гідного життя ветеранів, їхніх родин та потребує стратегічних рішень.

Метою даного дослідження є розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо створення ефективної системи соціальної реабілітації ветеранів та їх родин. Для досягнення цієї мети необхідно передусім виявити і провести аналіз основних проблем, з якими стикаються ветерани та члени їхніх сімей під час адаптації до мирного життя. У результаті опитування ветеранів, працівників соціальних служб, представників громадських та благодійних фондів до переліку основних проблем, з якими зіштовхуються ветерани та їхні родини в цивільному житті слід віднести:

1) наявність фізичних і психологічних травм. Багато ветеранів зазнають серйозних поранень, фізичних ушкоджень та психологічних травм, таких як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, тривожність. Ці травми можуть мати довгострокові наслідки для здоров'я та якості життя ветеранів. Відповідно ветерани звертаються за

професійною медичною та психологічною допомогою, потребують участі у коротко- і довгострокових програмах реабілітації та відновлення.

2) соціальна дезадаптація. Повернення до мирного життя може бути складним через зміни у соціальних ролях, втрату зв'язку з попереднім життям та відчуття відчуження від суспільства. Ветерани можуть відчувати труднощі у спілкуванні з цивільними, адаптації до нових умов та відновленні соціальних зв'язків. Відтак, вони потребують участі у програмах соціальної адаптації та реінтеграції, відновлення зв'язків з друзями, колишніми колегами та родиною, залучення до волонтерської та громадської діяльності, пошуку нових інтересів та хобі.

3) проблеми з працевлаштуванням. Ветерани часто стикаються з труднощами у пошуку роботи через фізичні обмеження, психологічні проблеми або відсутність цивільної професії. Конкуренція на ринку праці та стереотипи щодо ветеранів також можуть ускладнювати їхнє працевлаштування. У таких випадках виникає необхідність створення умов для проходження ветеранами курсів перекваліфікації та професійної перепідготовки у центрах зайнятості та службах підтримки ветеранів, де вони матимуть змогу розвинути підприємницькі навички для відкриття власної справи.

4) житлові проблеми. Деякі ветерани можуть втратити житло під час війни або мати проблеми з його відновленням. Відсутність житла може призвести до соціальної ізоляції, безробіття та інших проблем. Отже, надання ветеранам житла або допомоги в його придбанні стає пріоритетним завданням держави у створенні спеціалізованих житлових програм, а органи місцевого самоврядування та соціальні служби на перших порах зобов'язані забезпечити пошук тимчасового житла.

5) сімейні проблеми. Війна може вплинути на стосунки в сім'ї, призводячи до конфліктів, розлучень та інших проблем. Члени сімей ветеранів також можуть потребувати психологічної підтримки та допомоги у подоланні стресу, пов'язаного з війною. Тому участь у групах підтримки для сімей ветеранів, відвідування сеансів сімейного консультування та психотерапії дасть змогу підсилити взаєморозуміння та підтримку один одного в родині.

Вивчення означеного вище кола проблем, з якими стикаються ветерани та члени їхніх родин у повсякденному житті, дало змогу вибудувати основні кроки провадження ветеранської політики щодо формування стратегії соціальної реабілітації, яка включає декілька базових компонентів.

Першим компонентом стратегії є комплексна медична та психологічна допомога, що включає забезпечення доступу до якісної медичної допомоги, у тому числі фізичну реабілітацію та психологічну підтримку; створення спеціалізованих центрів для лікування ПТСР та інших психологічних розладів; залучення ветеранів та членів їх сімей до програм психологічної підтримки та консультування. Наступним компонентом є соціальна адаптація та реінтеграція ветеранів, що передбачає створення програм з соціальної адаптації, які допомагають ветеранам повернутися до мирного життя та відновити соціальні зв'язки; організація курсів перекваліфікації та професійної перепідготовки для ветеранів; сприяння працевлаштуванню ветеранів шляхом створення спеціальних програм та квот. Не менш важливим компонентом стратегії є житлове забезпечення ветеранів, тобто створення програм з відновлення житла, пошкодженого під час війни та надання ветеранам житла або допомоги в його придбанні. Підтримка сімей, як наступний компонент стратегії соціальної реабілітації ветеранів, передбачає надання соціальної та психологічної допомоги членам сімей ветеранів, організацію програм підтримки для їхніх дітей. Останніми складовими стратегії є законодавче забезпечення (удосконалення законодавства у сфері соціального захисту ветеранів та членів їх сімей, забезпечення належного фінансування програм соціальної реабілітації) та волонтерство та громадські ініціативи, що мають на меті залучення волонтерів та громадських організацій до роботи з ветеранами та їх сім'ями, створення платформ для об'єднання ветеранів та обміну досвідом.

Вважаємо що створення ефективної стратегії соціальної реабілітації ветеранів та членів їх сімей є запорукою їх успішної адаптації до мирного життя та інтеграції в суспільство. Важливо забезпечити комплексний підхід до вирішення проблем, з якими стикаються

ветерани та їх родини, та залучити до цього процесу всі зацікавлені сторони: державу, громадські організації, волонтерів та, головне, самих ветеранів.

Соціальна реабілітація ветеранів – це складний та багатогранний процес, який потребує індивідуального підходу та врахування особливостей кожного ветерана. Відповідно комплексний підхід з її реалізації потребує чіткого планування і розуміння логічної наступності етапів виконання плану. Нами розроблено п'ять послідовних етапів цього процесу, до кожного з яких прописано мету, завдання і орієнтовні заходи для її досягнення:

1. Первинна адаптація та оцінка потреб.

Мета: забезпечити ветерану безпечне та комфортне середовище після повернення з військової служби. *Завдання:* провести комплексну оцінку потреб ветерана у різних сферах життя (фізичне та психологічне здоров'я, соціальні зв'язки, професійна діяльність, житлові умови тощо); розробити індивідуальний план реабілітації, який враховує особливості ветерана та його потреби. *Пропоновані заходи:*

- Зустріч ветерана з фахівцями з соціальної роботи, психологами, медичними працівниками.
- Проведення медичного огляду та психологічного тестування.
- Збір інформації про соціальний статус ветерана, його освіту, професійний досвід, сімейний стан тощо.
- Консультування ветерана та членів його сім'ї щодо можливих варіантів реабілітації та підтримки.

2. Медична та психологічна реабілітація.

Мета: відновлення та зміцнення фізичного та психологічного здоров'я ветерана. *Завдання:* лікування фізичних травм та захворювань, отриманих під час військової служби; подолання психологічних проблем, таких як ПТСР, депресія, тривожність. *Пропоновані заходи:*

- Надання медичної допомоги, включаючи хірургічне втручання, фізіотерапію, реабілітацію.
- Психологічна допомога, включаючи індивідуальну та групову психотерапію, консультування.
- Застосування методів нетрадиційної медицини, таких як арт-терапія, музикотерапія, анімалотерапія.
- Навчання технікам самодопомоги, таких як медитація, йога, фізичні вправи.

3. Соціальна адаптація та реінтеграція.

Мета: відновлення соціальних зв'язків ветерана з сім'єю, друзями, суспільством. *Завдання:* надання допомоги ветерану у відновленні соціальних ролей та адаптації до мирного життя; сприяння інтеграції ветерана у громаду та суспільство. *Пропоновані заходи:*

- Організація зустрічей та заходів для ветеранів, спрямованих на спілкування та обмін досвідом.
- Залучення ветеранів до участі у громадських заходах, волонтерській діяльності.
- Надання допомоги у відновленні емоційного зв'язку з сім'єю та друзями.
- Консультування з питань соціального захисту, отримання пільг та допомоги.

4. Професійна реабілітація та працевлаштування.

Мета: допомогти ветерану реалізувати особисті потреби професійної переорієнтації та отримання нової професії. *Завдання:* сприяння працевлаштуванню ветерана на ринку праці; забезпечення ветерана гідною роботою та доходом. *Пропоновані заходи:*

- Професійна діагностика та консультування.
- Навчання та перекваліфікація.
- Допомога у пошуку роботи та складанні резюме.
- Співпраця з роботодавцями щодо працевлаштування ветеранів.
- Використання пільг та програм підтримки для ветеранів при працевлаштуванні.

5. Моніторинг та підтримка.

Мета: забезпечити постійний моніторингу стану ветерана та його потреб. *Завдання:* надання підтримки та допомоги ветерану на всіх етапах реабілітації; забезпечення ефективності та результативності реабілітаційних заходів. *Пропоновані заходи:*

- Регулярні зустрічі з ветераном та членами його сім'ї.
- Оцінка ефективності реабілітаційних заходів та їх коригування.
- Надання психологічної та соціальної підтримки за необхідності.

Висновки. Важливо зазначити, що наведені етапи є орієнтовними та можуть змінюватися залежно від індивідуальних потреб ветерана. Ефективна соціальна реабілітація потребує комплексного підходу, співпраці різних фахівців та залучення самого ветерана до активної участі у процесі відновлення. Соціальна реабілітація ветеранів – це не лише гуманітарне завдання, а й інвестиція в майбутнє країни. Від того, наскільки ефективно ми зможемо допомогти нашим захисникам повернутися до повноцінного життя, залежить не лише їхнє благополуччя, а й стабільність і розвиток усього суспільства.

*Тетеря Костянтин,
здобувач ступеня PhD зі спеціальності 053 Психологія
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова, м. Київ,*

*Кротенко Валентина,
науковий керівник, кандидат псих. н., доцент,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова (м. Київ)*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ. ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД І ФЕНОМЕН ПОСТТРАВМАТИЧНОГО ЗРОСТАННЯ.

Мета доповіді. В Україні більше трьох років триває повномасштабна війна з російською федерацією за цілісність і суверенність української держави. Уся територія України зазнає масованих ударів російськими ракетами, безпілотними літальними апаратами, крилатими бомбами, тощо. Нищиться цивільна інфраструктура, гинуть військові і цивільне населення, значна маса українців, особливо військовослужбовців, отримують поранення різного ступеня важкості.

Крім фізичної травми людина отримує психічну травму, пов'язану з важкими переживаннями, що може привести до депресій, неврозів та інших хворобливих реакцій. Постраждалим надається перша медична допомога та лікування у спеціалізованих медичних закладах, але дуже важливе значення має також і наступна фізична і психологічна реабілітація для повного відновлення їх функцій та можливості повноцінно працювати й жити в суспільстві [3].

Актуальність даної теми обумовлена необхідністю проаналізувати сучасні підходи та особливості застосування системи соціально-психологічного супроводу постраждалих учасників бойових дій з залученням їх до соціальної активності, з акцентом на посттравматичному зростанні постраждалих.

Метою доповіді являється теоретичний аналіз аспектів травматичного досвіду, стресу, посттравматичного стресового розладу, сучасних моделей посттравматичного зростання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стрес досліджувало багато вчених У. Кенон, Г. Сельє, Р. Лазарус, та інші. У 1932 році психолог Уолтер Кенон вперше описав реакцію організму на стрес, яку назвав «реакцією боротьби або втечі», що виникає у відповідь на небезпечну подію, фізичну травму або загрозу для життя. У 1936 році Ганс

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ.

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції,
проведеної в межах *Форуму з підтримки ветеранів, ветеранок та членів їх
сімей «Рівненська єдність»***

27-28 лютого 2025 року

Упорядники:
***проф. Р. Павелків, проф. Н. Корчакова,
проф. В. Безлюдна***